

פרק שמיני; דף עז

קלג. א. לחמי תודה – מה מנינם ומה מידתם?

ב. תרומת לחמי תודה – מה היה שיעורה, ואלו דינים ומגבלות נאמרו בה?

א. לחמי תודה היו עשויים משתי איפות קמה [שהן שש סאים מדבריות / חמש סאים ירושלמיות]. מחצית מן הכמות הזו מיועדת לחלות חמץ, והחצי האחר – למצה (חלות מצות... על חלת לחם חמץ... – נגד חמץ הבא מצה).

חלות החמץ – עשר (לכתחילה או אף לעכב, כנ"ל). כמות החלה האחת – עשרון סולת (= עשירית האיפה. כן למדו מריבוי הכתוב בשתי הלחם תביאו (ומתהיינה) להיות כמותם, עשרון לכל חלה. ומכאן שהכמות הכוללת היא שתי איפות, שהרי היו עשר חלות חמץ – הרי איפה, וכנגדן חלות המצה איפה). המצה היתה של שלשה סוגים; חלות ריקיין ורבוכה (= חלוט ברותחין). בכל סוג עשר חלות [נמצא הלחם האחד של המצה – אחד משלושים באיפה, שהוא עשירית הסאה המדברית (שהאיפה – שלש סאים), או חצי קב ירושלמי].

ב. תרומת לחמי תודה היתה עשירית מכלל החלות (גזרה שוה ממנו... תרומה – מתרומת מעשר). מכל סוג וסוג היה מפריש חלה אחת שלמה. (אחד – שלא יטול פרוס. מכל קרבן – שיהו שוים, שלא יטול מאחד על חברו). נמצא נוטל ארבע חלות מתוך הארבעים ונותנן לכהן [ונאכלות לכהנים ולנשיהם, כתודה עצמה. כדלהלן פד:]. והשאר נאכל לבעלים. התרומה ניטלת כשכל החלות מחוברות.

א. פירוש: כשהן ביחד, בכלי אחד (רש"י). וי"מ: שיטול מן המוקף ול"ד בתוך כלי אחד (עתוס').

ב. מבואר בגמרא (לעיל עו) שאם הפריש בלישה – הרי זו תרומה, שעושה ממנה חלה שלמה.

נסתפק רבא האם תרומה זו דינה כתרומת דגן שזר האוכלה מתחייב מיתה וחומש, אם לאו. וכן אם היא מדמעת כמותה. ועלה ב'תיקו'.

ופסק הרמב"ם (מע"ק ט, יג) שאין חייבים מיתה מספק. ונפקא מינה למלקות (עפ"י משנה למלך שם). וגם אין משלם חומש (רמב"ם שם). ויש מי שכתב בדעת התוס' שמספק חייב להפריש חומש משום כפרה אלא שפטור מליתנו לכהן (עפ"י משל"מ).

קלד. א. מהם יחסי המידות דלהלן: חומר, כור, בת, איפה, סאה, קב, עשרון?

ב. מהן מדות מדבריות ומידות ירושלמיות?

ג. מהם יחסי המטבעות: מנה, שקל, סלע, גרה, מעה, דינר?

ד. עד כמה מותר להוסיף על המדות והמטבעות, ומהו טעמו של דבר?

א. החומר (הנוכר במקרא) הוא הכור.

במדות ימינו, לפי השיטה המצומצמת, החומר הוא כ-246 ליטר. ולפי השיטה הגדולה – כ-429 ליטר.

הבת היא האיפה.

א. בדרך כלל הבת משמשת למידות נוזלים ואילו האיפה – ליבש.

ב. האיפה – עשירית הכור.

ג. ישנה מדה נוספת בין הכור לאיפה; ה'לתך', המכילה חצי כור.

הסאה (המדברית) – שליש האיפה. והיינו אחד משלושים מן החומר – הכור.

המדה המקבילה לסאה במדות הלח, היא ה'גרבי'.

הקב ('שלישית ההין' – במדות הלח) – שישית הסאה.

העשרון – עשירית האיפה (2.46 – 4.3 ליטר).

ב. מדות מדבריות (-) שהיו נוהגות במדבר, הן מידות קטנות מן הירושלמיות; שבתקופה מאוחרת (בימי יחזקאל. תוס') הוסיפו על המידות (כלומר החלו להשתמש בנפחים גדולים יותר בכלי המדה) בכדי שישית מלבר (= תוספת של 20 אחוז מהמדה הקיימת), כך שנפח של שש סאים מדברית שווה לחמש סאים ירושלמיות. במידות ירושלמיות נשתמשו בסאה ובקבין, ולא היה שימוש במדת העשרון (ערש"י כת"י). ואולם האיפה נשארה בשימוש ונפחה גדל גם הוא באותו יחס כמו הסאה (עתוס').

ג. הגרה (שבמקרא) - הוא מטבע של כסף הנקרא גם מעה (ונקראת גם 'דנקא'. ע' ב"מ ס: לפרש"י). המעה שווה שני פונדיונים. הפונדיון - שני איסרים. האיסר - שמונה פרוטות. נמצאת המעה 32 פרוטות. ע' קודשין יב.

השקל שבתורה הוא הסלע (בארמית: 'איסרא') - שווה עשרים גרה (עשרים גרה השקל. ולאחר שהוסיפו שתות היה הסלע 24 מעה, כדלהלן).

'שקל' בדרו"ל הוא מחצית משקל הקודש, דהיינו חצי סלע.

יש עוד 'לע מדינה' ששוויו שמינית מסלע צורי, וערכו חצי דינר כסף.

המנה (משקל. עפ"י רש"י מכת"י) הוא עשרים וחמשה סלעים. זהו מנה של חול. ואילו מנה של קודש כפול היה, כלומר חמשים סלעים.

בימי יחזקאל הוסיפו על המדות ששית מלבר. נמצא המנה של קודש - 60 שקלים.

לפי פירוש אחד בתוס', אותה תוספת היתה בסלע [או בדינר], שערכה עלה ל-24 מעות במקום 20 שהיתה עד עתה. וממילא ערך שאר המטבעות הגדולות עלה בהתאם. לשיטה זו, היחס בין המנה לשקל נשאר כמו שהיה - 25 בחול ו-50 בקודש. לא השתנה אלא יחס סלע / שקל - מעה.

ולפירוש רבנו תם, הוסיפו ששית במנה של קודש לבדו, שיכיל מעתה 60 שקלים במקום 50. ועוד היתה תוספת אחרת שהוסיפו בימי החכמים על הסלע, להיות 24 מעה במקום 20, וממילא עלה בהתאם ערך המנה, בין של חול בין של קודש.

הדינר (כסף. וקרוי גם זוז) ערכו שש מעות (-) לאחר תוספת שתות. ובימי משה היה הדינר חמש מעות. ע' בכורות נ. רש"י שמות ל, יג; שו"ת הריב"ש סו. ואולם ע' ירושלמי שבועות רפ"ו ובמפרשים שנראה שדינר של תורה שש מעות). נמצאו 4 דינרים בשקל - לאחר שהוסיפו על השקלים, להיות כל שקל 24 מעות, כנזכר. ו-100 דינרים שוים מנה של חול.

דינר זהב ערכו פי 25 מדינר כסף.

ד. אין מוסיפים על המידות ועל המטבעות יותר מששית. כך אמר שמואל, ולמד כן מקרא דיהזקאל. וכן אין משתכרים (בדברים של חיי נפש) יותר מששית. וששית זו - מלבר.

דף עח

קלה. א. כמה חלות היו במנחת המילואים וכמה במנחת הנזיר? מה היתה מידתן ואלו סוגי מאפה היו?

ב. כהן הדיוט וכהן גדול המתחילים את כהונתם - כמה עשורונים הם מביאים?

ג. האם על משמעותו בסמוך דוקא, ומאי נפקא מינה?

ד. האם כלי שרת מקדשים שלא מדעת? האם סכין השחיטה דינה כשאר כלי שרת לענין קידוש?